

EU-KÄSITTEISTÖ

1. Johdanto

Mainittavia asioita:

- Työssä huomioitu tämän hetken tilanne
- Käsitteiden valintakriteerit
- Temaattinen jaottelu / indeksi
- Tekijät

2. EU:n (integraation) yleiskäsitteet

Euratom

"Vuonna 1957 *Rooman sopimuksella* perustettu Euroopan atomienergiayhteisö pyrki luomaan institutionaaliset puitteet ydinenergian käytölle ns. *kuutosmaiden* alueella. Sopimus Euroopan atomienergiayhteisöstä on Euroopan hiili- ja teräsyhteisön, Euroopan talousyhteisön ja Maastrichtin sopimuksen ohella yksi neljästä Euroopan unionin perustamissopimuksesta."

Katso myös: energiapolitiikka, Euroopan hiili- ja teräsyhteisö, Euroopan talousyhteisö, integraatio

Lähteet: Nugent Neill (1999) *The Government and Politics of the European Union*, Macmillan Press, London; Euroopan unioni. ScadPlus-sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm>]; Euroopan parlamentti. Faktatietoja Euroopan unionista – ensimmäiset sopimukset [http://www.europarl.eu.int/factsheets/1_1_1_fi.htm]

Euro

"*Yhteisvaluutta*, joka otettiin käyttöön tilivaluuttana 1.1.1999 talous- ja rahaliiton *euroalueen* maissa, joiden valuuttakurssit kiinnitettiin toisiinsa ja jotka sitoutuivat harjoittamaan yhteistä raha- ja valuuttakurssipolitiikkaa. Euro korvasi 1.1.2002 kansallisen valuutan 12 EU-maassa, joihin kuuluvat Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Luxemburg, Portugali, Ranska, Suomi ja Saksa. Ennen euro-nimen vakiintumista yhteiseen valuuttaan viitattiin termillä ECU (European Currency Unit)."

Katso myös: Euroopan keskuspankki, rahapolitiikka, konvergenssikriteerit, vakaus- ja kasvusopimus, talous- ja rahaliitto (EMU)

Lähde: Valtiovarainministeriö. Eurotietopankki.
[<http://www.vm.fi/vm/liston/euro.lsp?r=17576&l=fi>];

Euroopan hiili- ja teräsyhteisö (EHTY)

Eurooppa-tutkimuksen keskus

PL 17 (Arkadiankatu 7), 00014 Helsingin yliopisto
Puhelin (09) 191 28810, faksi (09) 191 28885, www.valt.helsinki.fi/vol/eu/index.htm

Centrum för Europaforskning

PB 17 (Arkadiagatan 7), FIN-00014 Helsingfors universitet
Telefon +358 9 191 288 10, fax +358 9 191 288 85, www.valt.helsinki.fi/vol/eu/index.htm

Centre for European Studies

P.O. Box 17 (Arkadiankatu 7), FIN-00014 University of Helsinki
Telephone +358 9 191 28810, fax +358 9 191 28885, www.valt.helsinki.fi/vol/eu/index.htm

"Euroopan hiili- ja teräsyhteisö perustettiin *Pariisin sopimuksella* vuonna 1951. Yhteisö johti aluksi hiili- ja teräsalan yhteismarkkinoiden syntyyn ns. *kuutosmaiden* alueella. Euroopan hiili- ja teräsyhteisön kuusi perustajajäsentä olivat Saksa, Belgia, Ranska, Italia, Luxemburg ja Alankomaat. Yhteisön taustalla oli keskeisenä myös ajatus toisen maailmansodan jälkeisten poliittisten vastakkainasettelujen poistamisesta yhteisön jäsenmaiden väliltä. Sopimus Euroopan hiili- ja teräsyhteisöstä on Euroopan atomienergiayhteisön, Euroopan talousyhteisön ja Maastrichtin sopimuksen ohella yksi neljästä Euroopan unionin perustamissopimuksesta. Yhteisön on katsottu toimineen edeltäjänä Euroopan talousyhteisölle ja Euratomille sekä luoneen pohjan Euroopan integraatiolle ja Euroopan unionin myöhemmille periaatteille."

Katso myös: Euratom, Euroopan talousyhteisö, energiapolitiikka, integraatio

Lähteet: Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita; Euroopan parlamentti. Faktatietoja Euroopan unionista – ensimmäiset sopimukset [http://www.europarl.eu.int/factsheets/1_1_1_fi.htm]; Nugent Neill (1999) The Government and Politics of the European Union, Macmillan Press, London

Euroopan talousyhteisö (EEC)

"Euroopan talousyhteisö (ETY) perustettiin *Rooman sopimuksella* 1957. Käytännössä Euroopan talousyhteisö viittasi vapaakauppa-alueeseen ja tulliliittoon, joka sopimuksen nojalla muodostettiin Saksan, Belgian, Ranskan, Italian, Luxemburgin ja Alankomaiden (vrt. *kuutosmaiden*) kesken. Talouden ohella Euroopan talousyhteisö merkitsi yhteisten politiikkojen luomista myös maataloudelle ja liikenteelle sekä työvoiman liikkuvuudelle. Sopimus Euroopan talousyhteisöstä on Euroopan hiili- ja teräsyhteisön, Euroopan atomienergiayhteisön ja Maastrichtin sopimusten ohella yksi neljästä Euroopan unionin perustamissopimuksesta. Euroopan talousyhteisön toiminnallinen pohja on säilynyt aina nykymuotoiseen Euroopan unioniin saakka."

Katso myös: Euratom, Euroopan hiili- ja teräsyhteisö, energiapolitiikka, integraatio, Euroopan unioni

Lähteet: Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita; Euroopan parlamentti. Faktatietoja Euroopan unionista – ensimmäiset sopimukset [http://www.europarl.eu.int/factsheets/1_1_1_fi.htm]; Nugent Neill (1999) The Government and Politics of the European Union, Macmillan Press, London

Euroopan unioni

"Euroopan unioni perustettiin *Maastrichtin sopimuksella* 7.2.1992. Sopimuksen myötä Euroopan yhteisöstä ryhdyttiin käyttämään nimeä Euroopan unioni, vaikka juridisesti yhteisö säilyi edelleen omana oikeushenkilönä. Sopimuksella vahvistettiin Euroopan unionin rakenne, joka noudattaa ns. pilarimallia. Oleellisena lisänä aiempaan olivat yhteistyö ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla sekä oikeus- ja sisäasioissa. Sopimus Euroopan unionista käsitti myös sitovan toteuttamissuunnitelman talous- ja rahaliitosta. Maastrichtin sopimus vahvisti myös Euroopan parlamentin asemaa sopimuksessa hyväksytyn yhteispäätösmenettelyn myötä."

EU-jäsenyyden kautta kukin jäsenmaa sitoutuu luovuttamaan osan toimivallastaan unionille. Euroopan unionin toimivalta vaihtelee politiikkalohkoittain, mikä heijastuu suoraan siirretyn päätäntävällän asteeseen. Unionin jäsenyys oikeuttaa kunkin jäsenmaan osallistumaan EU-tason päätöksentekoon ja vastaavasti velvoittaa jäsenmaita sitoutumaan yhteisiin toimintaperiaatteisiin ja sääntöihin. Liittyessään Euroopan unioniin, uusi jäsenvaltio hyväksyy *yhteisön säännösten* (vrt. *acquis communautaire*). Euroopan unioniin kuuluu 1.5.2004 alkaen 25 jäsenmaata. Unionin jäsenmaat ovat Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kreikka, Luxemburg, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi, Tanska sekä 1.5.2004 unioniin liittyneet Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Slovakia, Slovenia, Tshekki, Unkari ja Viro.”

Katso myös: Euroopan talous- ja rahaliitto, integraatio, Euroopan yhteisö, pilarirakenne, toimivalta, integraatio, *acquis communautaire*

Lähteet: Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita; Nugent Neill (1999) *The Government and Politics of the European Union*, Macmillan Press, London

Euroopan yhteisö (EY)

”Euroopan yhteisön muodostavat Euroopan hiili- ja teräsyhteisö, Euroopan talousyhteisö ja Euroopan atomienergiayhteisö, jotka sulautuivat vuonna 1965 yhdeksi institutionaaliseksi kokonaisuudeksi. Yhdessä talous- ja rahaliiton kanssa nämä muodostavat Euroopan unionin ensimmäisen pilarin, joka perustuu ylikansalliseen päätöksentekoon.”

Katso myös: Euroopan hiili- ja teräsyhteisö, Euratom, Euroopan talousyhteisö, pilarirakenne

Lähteet: Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) *Eurooppaoikeus* (s. 5-12). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Integraatio

[Historia, toimivalta, instituutiot, politiikat, federalismi]

3. EU:n kansalaisuus

Avoimuusperiaate

”Avoimuudella viitataan yleisesti unionin toiminnan ja päätöksenteon julkisuuteen sekä *asiakirjajulkisuuteen*. Erityisesti EU:n asiakirjajulkisuuteen ja kansalaisten tiedonsaantioikeuteen liittyvät kysymykset ovat saaneet runsaasti huomiota unionin piirissä ja EU:n toimielimiä on myös kritisoitu avoimuuden puutteesta. Tiedonsaantiin liittyvät hallinnon periaatteet perustuvat vuoden 1993 unionisopimuksen (vrt. sopimus Euroopan unionista) julistukseen saada toimielinten hallussa olevaa tietoa. Amsterdamin sopimuksella lisätyllä artiklalla kaikille jäsenvaltioiden kansalaisille ja oikeushenkilöille taattiin oikeus tutustua Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission asiakirjoihin. Kyseinen artikla saatettiin voimaan 30.

toukokuuta 2001 annetulla asetuksella, johon sisällytettiin myös tiedonsaantioikeuteen liittyvät poikkeukset. Hallinnon avoimuus on myös keskeinen hyvän hallinnon periaate.”

Katso myös: Hyvä hallinto, Euroopan oikeusasiamies

Lähteet: Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 221-225).

Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; ScadPlus-sanasto
[<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000a.htm#a6>]

Eurobarometri

”Kyselytutkimus, jonka avulla Euroopan komissio on vuodesta 1974 seurannut kansalaismielipiteen kehitystä jäsenmaissa. Eurobarometri-tutkimus järjestetään kaksi kertaa vuodessa ja siinä käsitellään keskeisiä EU-kansalaisuuteen liittyviä teemoja. Osa kysymyksistä vaihtuu kulloinkin valitun erityisteeman mukaan. Kysely järjestetään yhdenmukaisesti kaikissa unionin jäsenmaissa.”

Katso myös: Unionin kansalaisuus

Lähteet: Europa – Public Opinion Analysis [http://europa.eu.int/comm/public_opinion/]

Euroopan oikeusasiamies

”Euroopan oikeusasiamies ottaa vastaan kanteluja yhteisön toimielinten ja laitosten toiminnassa ilmenneistä epäkohdista, lukuun ottamatta yhteisön tuomioistuimen ja yhteisön ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen lainkäyttötoimintaa. *Kantelu-oikeus* on unionin kansalaisilla sekä kaikilla niillä luonnollisilla henkilöillä ja oikeushenkilöillä, joiden asuin- tai kotipaikka on jossakin jäsenvaltiossa.

Oikeusasiamies suorittaa perusteltuina pitämänsä tutkimukset kantelun perusteella ja saattaa toteamansa epäkohdan sen toimielimen käsiteltäväksi, jota kantelu koskee. Kyseinen toimielin antaa oikeusasiamiehelle asiasta lausuntonsa kolmen kuukauden määräajassa, minkä jälkeen oikeusasiamies antaa asiasta kertomuksen Euroopan parlamentille ja asianomaiselle toimielimelle. Tutkimusten tulokset annetaan kantelun tekijälle tiedoksi.

Oikeusasiamies voi ottaa asioita käsiteltäväkseen myös omasta aloitteestaan ja oikeusasiamiehen tehtävänä on pyrkiä puuttumaan yhteisössä ilmenevään huonoon hallintoon. Euroopan parlamentti nimittää Euroopan oikeusasiamiehen parlamentin vaalikauden ajaksi.”

Katso myös: Euroopan parlamentti, hyvä hallinto

Lähteet: Euroopan yhteisön perustamissopimus; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s.169-170, 400-402). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; Euroopan unioni. ScadPlus-sanasto
[<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000o.htm>]; Euroopan oikeusasiamiehen vuosikertomus 2002.

Eurooppalainen identiteetti

Euroopan työnvälityspalvelu (EURES)
Henkilöiden vapaa liikkuvuus
Kanneoikeus
Kansalaisaloite
Legitimiteetti
Perusoikeuskirja
Poliittiset oikeudet
 Äänioikeus
 Vaalikelpoisuus
Syrjimättömyysperiaate
Unionin kansalaisuus

4. EU:n toimielimet ja päätöksenteko (ja virastot, laitokset jne.)

Toimielimet ja muut elimet

Euroopan investointipankki (EIP, EIB)

"Euroopan investointipankki on rahoituslaitos, jonka jäseniä ovat EU:n jäsenvaltiot. Euroopan investointipankin tehtävä on myötävaikuttaa yhteismarkkinoiden kehitykseen myöntämällä lainoja ja takauksia. Rahoitusta myönnetään muita heikommin kehittyneiden alueiden kehittämiseen, yhteismarkkinoiden toteutumista edistävään yritysten nykyaikaistamiseen silloin kuin yksittäisellä jäsenmaalla ei ole tähän resursseja sekä sellaisiin jäsenvaltioiden yhteistä etua koskeviin hankkeisiin, joita ei kansallisin varoin olisi mahdollista toteuttaa. Investointipankin toiminta on määritelmällisesti voittoa tavoittelematonta. Euroopan investointipankin hallinnosta vastaavat jäsenvaltioiden nimeämät valtuusto ja hallintoneuvosto sekä valtuuston nimittämä hallitus. Euroopan investointipankin toimipaikka on Luxemburgissa."

Katso myös:

Lähteet: Lähteet: Euroopan yhteisön perustamissopimus; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s.169-170, 400-402). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; Euroopan unioni. ScadPlus-sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm#EIB>];

Euroopan keskuspankki (EKP)

"Euroopan keskuspankki (EKP) vastaa unionin yhteisestä rahapolitiikasta ja hallinnoi yhteistä valuuttaa euroa jäsenmaista riippumattomana. Euroopan keskuspankki perustettiin vuonna 1998 edeltäjänsä *Euroopan rahapoliittisen instituutin* tilalle. Euroopan keskuspankki muodostaa yhdessä kansallisten keskuspankkien kanssa *Euroopan keskuspankkijärjestelmän* (EKPJ).

Euroopan keskuspankin keskeiset päätöksentekaelimet ovat EKP:n johtokunta ja EKP:n neuvosto. Johtokunta koostuu jäsenmaiden hallitusten nimittämistä puheenjohtajasta, varapuheenjohtajasta sekä neljästä muusta jäsenestä. Euroopan keskuspankin neuvoston muodostavat vastaavasti EKP:n johtokunta sekä euroalueen kansallisten keskuspankkien pääjohtajat."

Katso myös: Euro, talous- ja rahapolitiikka, euroalue

Lähteet: Euroopan yhteisön perustamissopimus; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 748-753). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; Euroopan unioni. ScadPlus-sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm>]; Valtiovarainministeriö. Eurotietopankki. [<http://www.vm.fi/vm/liston/euro.lsp?r=17576&l=fi>]

Euroopan komissio

"Euroopan komissio käyttää EU:ssa aloitteenteko- ja täytäntöönpanovaltaa sekä myös valvoo yhteisön oikeuden noudattamista jäsenmaissa ja yhteisön toimielimissä. Lisäksi komissio edustaa Euroopan unionia kansainvälisissä talousyhteyksissä. Komissiolla on EU:n lainsäädäntötyössä käytännössä aloitteentekomonopoli. Komissio päättää itsenäisesti tekemistään aloitteista sekä niiden sisällöstä. Komissio voi myös tehdä keskustelualoitteita. Komission *vihreän kirjan* avulla esitellään tulevien hankkeiden suuntaviivoja, kun taas *valkoisen kirjan* avulla esitellään laajojen hankkeiden toimenpide-ehdotuksia.

Euroopan komission institutionaalinen historia juontaa juurensa 1950-luvun perustamissopimukseen ja komissio-nimitys vakiintui Rooman sopimuksen myötä. Komissio koostuu 20 jäsenestä, jotka muodostavat *kollegion*. Kullakin jäsenmaalla on komissiossa yksi komissaarin paikka, paitsi viidellä suurimmalla jäsenmaalla (Espanja, Italia, Ranska, Saksa ja Iso-Britannia) kaksi paikkaa. Unionin laajentumisen myötä 1.5.2004 komission jäsenmäärä kasvaa 10 jäsenellä. Kaudella 2004-2009 (1.11.2004 alkaen) kullakin jäsenmaalla tulee olemaan komissiossa yksi komissaarin paikka. Komission nimittäminen edellyttää Euroopan parlamentin hyväksyntää. Komissiolla on jäsenmaiden nimittämä puheenjohtaja sekä kaksi varapuheenjohtajaa.

Komission sisäinen organisaatio jakautuu aihealueittain jaettuihin *pääosastoihin*. Kukin pääosasto vastaa oman asiakokonaisuutensa valmistelu-, tutkimus- ja suunnittelutehtävistä. Komission toimipaikka on Bryssel, mutta osa sen yksiköistä (mm. tilastotoimisto *Eurostat*) toimii Luxemburgissa."

Katso myös: Euroopan parlamentti, Euroopan unionin neuvosto, perustamissopimus

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 132-143). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; Euroopan unioni. ScadPlus-sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm#e28>]; Europa. Euroopan unionin toimielimet – Komissio [http://europa.eu.int/institutions/comm/index_fi.htm]

Euroopan unionin neuvosto

"Euroopan unionin neuvosto on toinen unionin keskeisistä päätöksentekuelimistä. Neuvosto käyttää lainsäädäntövaltaa antamalla asetuksia ja direktiivejä yhdessä Euroopan parlamentin kanssa sekä tekemällä päätöksiä komission esityksistä. Päätöksenteossa noudatetaan eri *päätöksentekomenettelyitä* käsiteltävän säädöksen luonteesta riippuen. Lisäksi neuvosto käyttää budjettivaltaa hyväksymällä talousarvion yhdessä parlamentin kanssa. Neuvosto edustaa unionissa jäsenmaita ja sen

kokouksiin osallistuu yksi ministeri kunkin jäsenmaan hallituksesta. Neuvoston kokoonpano (vrt. ministerit, jotka edustavat maataan) määräytyy kulloinkin käsiteltävien asioiden aihepiiriin mukaan. Kokoonpanoista merkittävin on *Yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvosto*, jolla on yleinen koordinoituvastuu. Taloudellisen yhdyntymisen tiivistyminen on kasvattanut myös valtiovarainministerien *ECOFIN*-kokoonpanon (vrt. Economic and Finance ministers) merkitystä. Lisäksi neuvostolla on erilaisia aihepiirikohtaisia *sektorineuvostoja*. Sääntömääräisiä ministerikokoonpanoja on kaikkiaan 9.

Neuvoston institutionaalinen historia perustuu komission ja parlamentin tavoin perustamissopimukseen. Euroopan unionin neuvoston sisäinen organisointi on järjestetty siten, että varsinainen päätösten valmistelutyö tapahtuu komiteoissa ja työryhmissä. Merkittävin näistä on jäsenmaiden pysyvien edustajien komitea *Coreper* (vrt. Comité des Représentants Permanents). Kukin jäsenmaa toimii vuorollaan kuuden kuukauden ajan neuvoston puheenjohtajana, mihin myös viitataan *EU:n puheenjohtajuutena*. Puheenjohtaja johtaa neuvoston toimintaa sekä edustaa neuvostoa suhteessa muihin toimielimiin sekä ulkopuolisiin maihin. Euroopan unionin neuvosto kokoontuu yleensä Brysselissä.”

Katso myös: Euroopan komissio, Euroopan parlamentti, päätöksentekomenettelyt, Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 143-155). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; Euroopan unioni. ScadPlus-sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm#e14>]; Europa. Euroopan unionin toimielimet – Euroopan unionin neuvosto [http://europa.eu.int/institutions/council/index_fi.htm]

Euroopan parlamentti

”Euroopan parlamentti koostuu 626 suorilla vaaleilla eri jäsenmaista valitusta edustajasta, jotka valitaan viideksi vuodeksi kerrallaan. Euroopan parlamentti käyttää lainsäädäntövaltaa yhdessä Euroopan unionin neuvoston kanssa. Parlamentin valtaa on unionin lainsäädäntötyössä kasvatettu mm. Maastrichtin sopimuksella, jonka nojalla otettiin käyttöön ns. yhteispäätösmenettely. Parlamentti käyttää myös budjettivaltaa hyväksymällä unionin talousarvion yhdessä Euroopan unionin neuvoston kanssa. Lisäksi parlamentti hyväksyy Euroopan komission jäsenistön ja puheenjohtajan sekä nimittää Euroopan oikeusasiamiehen.

Euroopan parlamentin eri jäsenmaista valitut parlamentaarikot jakautuvat puoluekantansa mukaan ns. *poliittisiin ryhmiin*. Marraskuussa 2003 annetulla asetuksella tunnustettiin unionin piirissä myös ns. *Euroopan tason poliittiset puolueet*, joiden on mahdollista saada vaalirahoitusta Euroopan unionin yleisestä talousarviosta. Asetuksella pyrittiin vahvistamaan poliittisia puolueita koskevat perussäännöt Euroopan tasolla. Euroopan parlamentin päätoimipaikka on Strasbourgissa.”

Katso myös: Euroopan komissio, Euroopan unionin neuvosto, Euroopan oikeusasiamies, yhteispäätösmenettely, yhteistoimintamenettely

Lähteet: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan tason poliittisia puolueita ja niiden rahoitusta koskevista säännöistä [http://europa.eu.int/eur-lex/pri/fi/oj/dat/2003/l_297/l_29720031115fi00010004.pdf]; Europa: Euroopan unionin toimielimet - Parlamentti [http://europa.eu.int/institutions/parliament/index_fi.htm]

Euroopan syyttäjänvirasto

"Eurooppa-valmistelukunnan (konventti) valmisteleman perustuslakiehdotuksen mukaan Eurojustista voitaisiin perustaa eurooppalailla Euroopan syyttäjänvirasto. Perustuslakiehdotuksen mukaan Euroopan syyttäjänvirastolla olisi toimivalta tutkia useita jäsenvaltioita koskevia vakavia rikoksia ja unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia sekä asettaa niiden tekijät syytteeseen. Euroopan syyttäjänvirasto myös ajaisi näitä tekoja koskevia syytteitä jäsenvaltioiden tuomioistuimissa."

Katso myös: Eurooppa-valmistelukunta, Eurojust, Europol

Lähteet: Ehdotus sopimukseksi Euroopan perustuslaista [<http://register.consilium.eu.int/pdf/fi/03/cv00/cv00850fi03.pdf>]

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK)

"Euroopan talous- ja sosiaalikomitean puitteissa kokoontuvat kansallisten etujärjestöjen edustajat. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea on ollut toiminnassa vuodesta 1957 saakka ja se kokoontuu Euroopan unionin neuvoston, Euroopan komission tai Euroopan parlamentin pyynnöstä. Komitea koostuu työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen edustajista sekä erityisalojen, mm. maatalousjärjestöjen ja kansalaisjärjestöjen, edustajista. Komiteassa on 222 jäsentä, jotka Euroopan unionin neuvosto nimittää neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea antaa talouspoliittisia lausuntoja ja tarjoaa kansallisen tason etujärjestöille mahdollisuuden vaikuttaa EU-tason päätöksentekoon. Määrätyissä kysymyksissä EU:n päätöksentekuelimet ovat velvoitettuja pyytämään lausuntoa talous- ja sosiaalikomitealta. Talous- ja sosiaalikomitea voi antaa lausuntoja myös omasta aloitteestaan. Euroopan talous- ja sosiaalikomitean kotipaikka on Bryssel."

Katso myös: Euroopan unionin neuvosto, Euroopan komissio, Euroopan parlamentti, Euroopan unionin alueiden komitea

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 183-184). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm#e26>]

Euroopan unionin alueiden komitea

"Euroopan unionin alueiden komitea koostuu kansallisista alueiden ja paikallisyhteisöjen edustajista. Euroopan unionin alueiden komitea perustettiin sopimuksella Euroopan unionista (vrt. Maastrichtin sopimus). Komiteassa on 222 jäsentä, jotka Euroopan unionin neuvosto nimittää neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Alueiden komitea antaa lausuntoja alueellisiin ja paikallisiin etuihin liittyvissä kysymyksissä Euroopan unionin neuvoston, Euroopan komission tai Euroopan parlamentin pyynnöstä. Alueiden komitea voi antaa lausuntoja myös omasta pyynnöstään. Euroopan unionin alueiden komitean kotipaikka on Bryssel.”

Katso myös: Euroopan unionin neuvosto, Euroopan komissio, Euroopan parlamentti, Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

Lähteet: SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000a.htm>]; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 184-186). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

”Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vuodesta 1989 toiminut Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen yhteydessä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käsitellään ensisijaisesti luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden nostamia kanteita. Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kokoonpanoon kuulu 15 tuomaria, mutta lukumäärää ollaan nostamassa 21 tuomariin. Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä on pitkälti jakaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen työtaakkaa.”

Katso myös: Euroopan yhteisöjen tuomioistuin

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 176-180). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm>]

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin

”Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä on varmistaa, että perustamissopimusten kirjain toteutuu. Myös tuomioistuimen tulkinnat perussopimuksista ovat merkittäviä yhteisön oikeuden kehitykselle. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin käsittelee Euroopan unionin toimielinten ja jäsenmaiden sekä kahden jäsenmaan välillä ilmenevät kiistat eurooppaoikeuden tulkinnoista. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen *ennakkoratkaisut* ohjaavatkin pitkälti eurooppaoikeuden yhdenmukaista noudattamista jäsenmaissa.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen sisäinen organisaatio koostuu jäsenmaiden hallitusten nimittämistä 15 tuomarista. Lisäksi tuomioistuimen toimintaa avustaa yhdeksän *julkisasiamiestä*. Julkisasiamiehet laativat ratkaisuehdotuksia, joiden perusteella tuomioistuin tekee päätöksensä. Ratkaisuehdotus ei kuitenkaan sido tuomioistuinta. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimipaikka on Luxemburg. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen yhteydessä toimii Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, jossa käsitellään tietyt asiat.”

Katso myös: Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

Lähteet: Kempainen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 170-176).

Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; SCADPlus Sanasto
[<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm>]

Eurooppa-neuvosto

"Eurooppa-neuvosto on unionin valtionpäämiesten ja hallitusten päämiesten välinen poliittinen elin, johon yleensä viitataan *EU:n huippukokouksen* nimellä. Eurooppa-neuvosto perustettiin 1974 Pariisin huippukokouksen yhteydessä ja huippukokous on vuodesta 1975 kulkenut Eurooppa-neuvoston nimellä. Eurooppa-neuvosto kokoontuu virallisesti vähintään kaksi kertaa vuodessa, usein kunkin puheenjohtajakauden loppupuolella. Lisäksi järjestetään myös epävirallisia kokouksia.

Eurooppa-neuvosto ei ole unionin toimielin. Eurooppa-neuvoston tehtävä on antaa unionille sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet sekä määritellä yleiset poliittiset suuntaviivat. Eurooppa-neuvoston kokouksista ei tehdä varsinaista pöytäkirjaa, mutta kokouksista julkaistaan ns. *puheenjohtajan päätelmät*. Uuden perustuslaillisen sopimuksen myötä Eurooppa-neuvostosta on tulossa virallisesti unionin toimielin. Perustuslaillinen sopimus muuttaisi myös kiertävän puheenjohtajuuden pysyväksi.

Eurooppa-neuvosto sekoitetaan yleensä virheellisesti Euroopan neuvostoon, jonka jäseniä ovat useimmat Euroopan valtioista. Euroopan neuvoston piirissä valtiot neuvottelevat erilaisia yleissopimuksia, joista tunnetuin on ihmisoikeussopimus."

Katso myös: Euroopan unionin neuvosto, Eurooppa-valmistelukunta

Lähteet: SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm#e22>]; Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 155-159). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Eurooppa-valmistelukunta (konventti)

Tulevaisuuskeskustelu

Eurojust

"Eurojust on vuonna 2002 perustettu unionitason elin, jonka tehtävänä on tehostaa kansallisen tason viranomaisten yhteistoimintaa rajat ylittävän vakavan rikollisuuden torjunnassa. Eurojust toimii rikosoikeusasioissa Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission neuvottelukumppanina. Toiminnallisella tasolla Eurojustin keskeiset yhteistyötahot ovat rikosoikeuden alan *Euroopan oikeudellinen verkosto*, Europol ja OLAF. Eurojust koostuu jäsenmaiden nimittämästä 15 henkisestä kollegiosta. Eurojustin kotipaikka on Haag."

Katso myös: Europol, OLAF

Lähteet: Eurojust [<http://www.eurojust.eu.int/index.htm>]; SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000r.htm#EJN>]; Euroopan yhteisöjen virallinen lehti [http://www.eurojust.eu.int/pdfdec/l_06320020306fi00010013.pdf]

Euroopan tilintarkastustuomioistuin (vrt. Euroopan yhteisöjen tilintarkastustuomioistuin)

"Euroopan yhteisöjen tilintarkastustuomioistuin valvoo unionin toimielimien ja virkamiesten varainkäyttöä sekä tulo- ja menoarvion toteutumista. Tilintarkastustuomioistuin vastaa unionin varainkäytön ulkoisesta tarkastuksesta, jonka perusteella laadittu vuosikertomus julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Lisäksi tuomioistuin antaa Euroopan parlamentille ja Euroopan unionin neuvostolle tarkastuslausuman, jonka pohjalta parlamentti päättää tili- ja vastuuvapauden myöntämisestä Euroopan komissiolle.

Euroopan yhteisöjen tilintarkastustuomioistuin koostuu 15 jäsenestä, jotka Euroopan unionin neuvosto nimittää kuultuaan Euroopan parlamentin lausunnon. Nizzan sopimuksen perusteella tuomioistuimessa on oltava yksi edustaja kustakin jäsenmaasta. Euroopan yhteisöjen tilintarkastustuomioistuimen toimipaikka on Luxemburgissa."

Katso myös: Euroopan unionin virallinen lehti, Euroopan parlamentti, Euroopan unionin neuvosto, Euroopan komissio

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 180-181). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm>]; Europa - Julkaisutoimisto - Toimielinten yhteiset tekstinlaadinnan ohjeet [<http://eur-op.eu.int/code/fi/fi-10000.htm>]

Euroopan unionin erillisvirastot

"Euroopan unionilla on ns. erillisvirastoja, jotka on perustettu jonkin tietyn teknisen, tieteellisen tai hallinnollisen tehtävän hoitamista varten. Ensimmäiset erillisvirastot ovat aloittaneet toimintansa jo 1970-luvulla. Valtaosa nykyisistä viidestätoista erillisvirastosta on kuitenkin aloittanut toimintansa 1990-luvulla. Erillisvirastot hoitavat itsenäisesti niille annettuja tehtäviä ja yhdistävänä tekijänä virastoilla on niiden yhdenmukainen organisaatiomalli.

Virastot on karkeasti jaettavissa neljään eri kategoriaan: sisämarkkinoiden toimintaa edistävät virastot (esim. *Euroopan lääkearviointivirasto* ja *Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen*), seurantavirastot (esim. *Euroopan ympäristökeskus EEA*), sosiaalialan erillisvirastot (esim. Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto) sekä Euroopan unionin toiminnan kannalta erityisosaamista omaavat erillisvirastot (esim. Euroopan unionin elinten käännöskeskus). Kunkin viraston kotipaikka päätetään tapauskohtaisesti ja virastojen sijoittelu eri jäsenmaihiin onkin usein poliittisten kiistojen kohteena. EU:n kemikaalivirasto tullaan sijoittamaan Suomeen."

Katso myös:

Lähteet: SCADPlus Sanasto
[<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm#AGENCIES>]

Europol

"Euroopan poliisivirasto (Europol) on toiminut vuodesta 1999. Nykymuotoista Europolia edelsi vuosina 1994–1999 toiminut *Europolin huumausaineyksikkö (EDU)*, jonka

tehtävät siirtyivät sittemmin Europolille. Europol toimii yhteistyöorganisaationa vakavien rikollisuuden muotojen, kuten huumekaupan, järjestäytyneen laittoman maahanmuuton, ihmiskaupan, rahanväärennoksen ja terrorismin ehkäisemisessä. Europol ei sinällään koostu omista poliisivoimista, vaan sen toiminta perustuu jäsenvaltioiden viranomaisten väliseen tiedonvaihtoon ja yhteisiin tietojärjestelmiin. Europolin kotipaikka on Haag.”

Katso myös: Eurojust, oikeuden, turvallisuuden ja vapauden alue

Lähteet: SCADPlus [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm#e11>], Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 863-864). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Komitologiajärjestelmä

”Komitologiajärjestelmällä viitataan menettelyyn, jossa jäsenvaltioiden edustajista koostuvat komiteat seuraavat komission täytäntöönpanovallan käyttöä. Komiteat ovat erilaisia keskustelufoorumeita, joissa komissio ja kansallisen tason edustajat käyvät vuoropuhelua. Tämän menettelyn tavoitteena on taata, että jäsenmaiden kansalliset olosuhteet tulevat huomioiduiksi säädösten täytäntöönpanossa. Komiteat jakautuvat kolmeen eri ryhmään. Neuvoa antavat komiteat antavat lausuntoja, jotka komission tulee huomioida. Hallintokomiteat voivat määräenemmistöllä siirtää komission päättämät toimenpiteet edelleen neuvostolle, joka voi omalla määräenemmistöpäätöksellä tehdä eriävän päätöksen. Sääntelykomiteat voivat komission toimenpide-ehdotuksesta eriävällä määräenemmistöpäätöksellä siirtää asian neuvoston päätettäväksi.

Komiteoiden toiminnalliset puitteet vakinaistettiin ensimmäisen kerran vuoden 1987 *komitologiapäätöksellä*. Komitologiapäätöstä uudistettiin 1999, ennen kaikkea Euroopan parlamentin aseman selkiyttämiseksi. Uudistuksen taustalla oli noussut tarve sallia parlamentin valvoa yhteispäätösmenettelyssä hyväksytyjen säädösten täytäntöönpanoa. Uudella komitologiapäätöksellä pyrittiin parantamaan myös järjestelmän avoimuutta lisäämällä komiteoiden asiakirjojen saatavuutta.”

Katso myös: Euroopan komissio, Euroopan unionin neuvosto, yhteispäätösmenettely, hallinnon avoimuus

Lähteet: SCADPlus [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000k.htm#k10>], Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 211-215). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

OLAF

”Euroopan petoksentorjuntavirasto OLAF on riippumaton elin, joka tutkii Euroopan unionin toimi- ja muiden elinten toimintaa ja rahoitusta. OLAF on toiminut vuodesta 1999, jolloin se korvasi sitä edeltäneen *petostentorjunnan koordinointiyksikön*. Euroopan petostentorjuntaviraston tehtävänä on torjua petoksia, lahjontaa ja muita sääntöjenvastaisuuksia. OLAF voi aloittaa tutkimukset unionin toimielimen tai jäsenmaan pyynnöstä tai omasta aloitteestaan. OLAF tekee myös yhteistyötä jäsenvaltioiden viranomaisten kanssa niiden toimien koordinoimiseksi. Euroopan

parlamentti, Euroopan unionin neuvosto ja Euroopan komissio nimeävät yhdessä OLAFin johtajan. Lisäksi OLAFilla on erillinen viisijäseninen valvontakomitea, joka valvoo OLAFin suorittamia tutkimuksia.”

Katso myös: Eurojust, Europol, hyvä hallinto

Lähteet: SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm#p7>];
Europa OLAF – tehtävät [http://europa.eu.int/comm/dgs/olaf/mission/index_fi.html]

Poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea
Sotilaskomitea
Sotilasesikunta
Unionin ulkoasiainministeri
Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja

Päätöksentekomenettelyt

Kuulemismenettely
Lainsäätämisyjärjestys
Määräenemmistöpäätökset
Sovittelumenettely
Säädösvallan siirto
Yhteispäätösmenettely
Yhteistoimintamenettely

Vallankäyttöön liittyvät periaatteet ja säännöt

Hyvä hallinto

”Hyvän hallinnon (eng. good governance) käsitteellä viitataan laajassa mielessä hyviksi ja tavoittelemisen arvoiksi katsottuihin hallinnon periaatteisiin. Euroopan unionin toimielimiin ja päätöksentekoon kohdistunut kritiikki on johtanut *eurooppalaisen hallintotavan* uudistamispyrkimyksiin. Euroopan komission vuonna 2001 julkaiseman Eurooppalaisen hallintotavan valkoisessa kirjassa on mainittu viisi hyvän hallintotavan periaatetta: avoimuus, osallistuminen, vastuun selkeys, tehokkuus ja johdonmukaisuus.

Komission lisäksi Euroopan oikeusasiamies on kiinnittänyt huomiota hyvän hallinnon periaatteisiin ja niiden toteutumiseen. Oikeusasiamies käynnisti marraskuussa 1998 tutkimukset siitä, missä määrin unionin toimielimillä ja laitoksilla on käytössään hyvän hallinnon säännöstöjä. Syyskuussa 2001 Euroopan parlamentti hyväksyi hyvän hallintotavan säännöston, jota unionin toimielinten, laitosten ja virkamiesten on noudatettava suhteessa kansalaisiin. Hyväksytty säännöstö perustui oikeusasiamiehen 1999 antamaan ehdotukseen. Oikeus hyvään hallintoon vahvistettiin myös osaksi unionin perusoikeusasiakirjaa Eurooppa-neuvoston Nizzan kokouksessa joulukuussa 2000.”

Katso myös: Euroopan oikeusasiamies, avoimuusperiaate, perusoikeuskirja

Lähteet: Eurooppalainen hallintotapa valkoinen kirja [http://europa.eu.int/eur-lex/fi/com/cnc/2001/com2001_0428fi01.pdf]; Euroopan oikeusasiamiehen

vuosikertomus 2002; ScadPlus-sanasto
[<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm#GOVERNANCE>]

Pilarirakenne

"Euroopan unioni perustuu ns. pilarirakenteeseen, jolla viitataan omaksuttuun päätöksentekomalliin eri politiikkalohkoilla. Pilarirakenne astui voimaan sopimuksella Euroopan unionista, joka allekirjoitettiin Maastrichtissa 7.2.1992. Pilarirakenne koostuu kolmesta erillisestä pilarista. Euroopan unionia edeltänyt Euroopan yhteisö sekä talous- ja rahaliitto (EMU) muodostavat ensimmäisen pilarin, jonka alalla toteutetaan ylikansallista päätöksentekoa. Unionin toisen pilarin muodostaa ulko- ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö ja kolmannen yhteistyö oikeus- ja sisäasioissa. Toinen ja kolmas pilari perustuvat hallitusten väliseen yhteistyöhön. Uudessa perustuslaillisessa sopimuksessa pilarirakenne tulee poistumaan."

Katso myös: Euroopan unioni, Euroopan yhteisö, talous- ja rahaliitto

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000)
Eurooppaoikeus (s. 10-12). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Suhteellisuusperiaate

"Suhteellisuusperiaate edellyttää, että yhteisön toimielinten säädöksillä ja muilla toimenpiteillä ei saa ylittää sitä, mikä on tarkoituksenmukaista ja tarpeellista niillä tavoiteltujen päämäärien toteuttamiseksi. Toisin sanoen käytettävät toimenpiteet ja niistä koituvat mahdolliset haittavaikutukset tulee suhteuttaa tavoiteltavaan päämäärään. Suhteellisuusperiaate kuuluu yhteisön oikeuden johtaviin oikeusperiaatteisiin, jotka ohjaavat yksittäisten oikeusnormien tulkintaa. Suhteellisuusperiaate velvoittaa niin unionin toimielimiä, jäsenvaltioita kuin yksityisiä tahoja."

Katso myös:

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000)
Eurooppaoikeus (s. 39-43). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Toissijaisuusperiaate (subsidiariteetti)

"Toissijaisuus-, eli subsidiariteettiperiaate rajoittaa unionin toimimaan vain siinä laajudessa, kun toiminta on paremmin toteutettavissa unionin kuin jäsenvaltioiden toimesta. Toisin sanoen unionin ei tulisi ryhtyä toimiin, mikäli kansallisen, alueellisen tai paikallisen tason toiminta on unioni-tason toimintaa tehokkaampaa. Toissijaisuusperiaatteen nojalla päätökset pyritäänkin tekemään mahdollisimman lähellä kansalaisia. Toissijaisuusperiaate ei kuitenkaan koske niitä asioita, joissa Euroopan unionilla on yksinomaista toimivaltaa, vaan sitä noudatetaan ns. jaetun toimivallan alalla. Uuden perustuslaillisen sopimuksen nojalla kansalliset parlamentit valvovat toissijaisuusperiaatteen toteutumista."

Katso myös: Toimivalta, pilarirakenne

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000)
Eurooppaoikeus (s. 10-12). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; SCADPlus
[<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000t.htm#t10>]

Toimivallan siirtämisen periaate

"Toimivallan siirtämisen periaatteen mukaan unionin tulee toimia jäsenvaltioiden sille antaman toimivallan puitteissa perussopimuksissa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Unionin toimivalta vaihtelee eri asiakysymyksissä, jotka on jaettu unionin pilarirakenteen mukaisesti. Unionilla on tietyissä asioissa yksinomaista toimivaltaa, joka syrjäyttää jäsenvaltioiden toimivallan kyseisessä asiassa. Yksittäisen jäsenmaan lainsäädäntö ei myöskään saa olla ristiriidassa unionin tavoitteiden kanssa yksinomaisen toimivallan alalla. Niin sanottua jaettua toimivaltaa unioni käyttää yhdessä jäsenmaiden kanssa. [Tulisiko viitata konventin työhön]"

Katso myös: Toimivalta, pilarirakenne

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000)
Eurooppaoikeus (s. 49-54).; SCADPlus Sanasto
[<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000t.htm#COMPETENCES>]

Muut

EU:n budjetti

Jäsenmaksut
Omat varat
Rahoituskehys
EU-vero

Euroopan unionin virallinen lehti (official journal)

"Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistaan kaikki unionin piirissä tuotettu säädösaineisto sekä valtaosa lainsäädännön valmisteluaineistosta. Virallinen lehti julkaistaan kaikilla unionin kielillä ja se noudattaa yhdenmukaista rakennetta. Virallisessa lehdessä julkaistaan säädöstekstit (vrt. asetukset, direktiivit, päätökset ja suositukset), kolmansien maiden kanssa tehdyt sopimukset, EU:n yleissopimukset sekä mm. säädösten valmisteluasiakirjat, parlamentissa esitetyt kysymykset vastauksineen, komission ja neuvoston tiedonannot ja perustamissopimusta täydentävät ja muuttavat sopimukset."

Katso myös: Euroopan parlamentti, Euroopan komissio, Euroopan unionin neuvosto, asetus, direktiivi, päätös

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000)
Eurooppaoikeus (s. 898-899). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Lobbaus

"Etujärjestöjen ja painostusryhmien unionin toimielimiin kohdistamaan painostustoimintaan viitataan käsitteellä lobbaus. Etujärjestöt pyrkivät vaikuttamaan

päätöksentekoon niin virallisten kuulemismenettelyjen kuin epävirallisten kanavien kautta. Keskeinen painostustoiminta kohdistuu komissioon, jonka työhön pyritään vaikuttamaan jo säädöksiä valmisteltaessa. Kansallisen tason etujärjestöt ovat yleensä järjestäytyneet yleiseurooppalaisten katto-organisaatioiden alle. Keskeisiä EU-tason etujärjestöjä ovat maataloustuottajien *COPA*, työntekijäjärjestö *ETUC* sekä Euroopan teollisuusliitto *UNICE*.”

Katso myös: Euroopan komissio

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 195). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

5. EU:n oikeusjärjestelmä

Acquis Communautaire

”Yhteisön säännöstö, joka käsittää kaikkia Euroopan unionin jäsenmaita sitovan normiston. Yhteisön säännöstö sisältää yhteiset oikeudet ja velvollisuudet ja se on luonteeltaan kehittyvä. Yhteisön säännöstöön kuuluvat perussopimusten sisältö, periaatteet ja tavoitteet sekä perussopimusten nojalla hyväksytty lainsäädäntö ja Euroopan tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Lisäksi yhteisön säännöstö kattaa unionin antamat julkilausumat ja päätöslauselmat, yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvät asiakirjat, oikeus- ja sisäasioita koskevat asiakirjat sekä yhteisön kansainväliset sopimukset ja jäsenmaiden keskenään tekemät unioniasioita koskevat sopimukset.”

Katso myös: Euroopan unioni, jäseneksi liittyminen, pilarirakenne

Lähteet: SCADPlus [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000a.htm#a2>]; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 105-106). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Asetus

”Säädös, joka sitoo sellaisenaan kaikkia jäsenvaltioita. Asetukset astuvat voimaan samanaikaisesti kaikissa unionin jäsenmaissa ja niitä sovelletaan yhdenmukaisesti. Minkään jäsenvaltion kansallinen lainsäädäntö ei saa olla asetuksen kanssa ristiriidassa. Uudessa perustuslaillisessa sopimuksessa on asetuksen sijaan omaksuttu termi *eurooppalaki*.”

Katso myös: Direktiivi, päätös, Euroopan unionin neuvosto, Eurooppa-valmistelukunta

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 66-68).; Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; Eurooppa-valmistelukunta (2003) Ehdotus sopimukseksi Euroopan perustuslaista, Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, 2003; Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita. Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Avoim koordinaatio

”Eurooppa-neuvoston Lissabonin erityiskokouksessa 23.-24.3.2000 sovitussa strategiassa (vrt. Lissabonin strategia) esitelty koordinaatiomenetelmä, joka tähtää

toimintatapojen yhdenmukaistamiseen tietyillä politiikkalohkoilla. Käytännössä tähän pyritään määrittelemällä jäsenmaille yhdenmukaiset aikataulut unionin strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi kansallisiin eroihin suhteutettujen erityistavoitteiden ja yhdenmukaisten toimenpiteiden avulla. Avoimen koordinaation täytäntöönpanossa pyritään myös hyödyntämään toimenpiteiden määräaikaista seurantaa ja arviointia sekä ns. hyvien toimintatapojen kartoittamista.”

Katso myös:

Lähteet: Puheenjohtajan päätelmät Lissabonin Eurooppa-neuvosto 23. ja 24. maaliskuuta 2000

[<http://ue.eu.int/newsroom/LoadDoc.asp?MAX=1&BID=76&DID=60939&LANG=5>]; Euroopan sosiaalipolitiikan analyysiverkosto: avoin koordinaatio [http://www.stakes.info/euso/Avoin_koordinaatio.htm]

Direktiivi

”Säädös, joka velvoittaa kunkin jäsenmaan muuttamaan omaa kansallista lainsäädäntöään direktiivin antaman ohjeen mukaiseksi tietyn määräajan kuluessa. Uudessa perustuslaillisessa sopimuksessa on direktiivin sijaan omaksuttu termi *eurooppapuitelaki*.”

Katso myös: Asetus, päätös, Euroopan unionin neuvosto, Eurooppa-valmistelukunta

Lähteet: Euroopan komissio (1996) Eurooppa-tiedon käsikirja, Edita, Helsinki; Eurooppa-valmistelukunta (2003) Ehdotus sopimukseksi Euroopan perustuslaista, Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, 2003; Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 68-79) . Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Ensijaisuusperiaate (etusijaperiaate)

”Ensisijaisuusperiaate takaa, että kansallisen tason oikeuden ja yhteisön oikeuden ristiriitatilanteissa yhteisön oikeus asetetaan aina etusijalle. Kansallinen oikeus ei voi myöskään kumota tai muuttaa yhteisön oikeutta. Ensisijaisuusperiaate kuuluu yhteisön oikeuden ja kansallisten oikeusjärjestelmien suhdetta määrittäviin rakenteellisiin periaatteisiin, jotka ovat kehittyneet Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tulkintojen myötä.”

Katso myös: Euroopan yhteisöjen tuomioistuin

Lähteet: EUR-Lex – tietoa EU:n oikeudesta [http://europa.eu.int/eur-lex/fi/about/abc/abc_13.html]; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 20-21, 26-27). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

EU:n oikeushenkilöllisyys

”Uudessa perustuslaillisessa sopimuksessa unionille taataan oikeushenkilöllisyys, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että Euroopan unioni voi jatkossa tehdä itsenäisesti kansainvälisoikeudellisia sopimuksia. Astuessaan voimaan uusi perustuslaillinen

sopimus kasvattaa unionin ulkoista toimivaltaa ja sopimuksen nojalla unioni voi tehdä kansainvälisiä sopimuksia unionin politiikalle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.”

Katso myös: Perustuslaillinen sopimus, toimivalta

Lähteet: VNK:n selonteko konventin tuloksista ja valmistautumisesta HVK:hon [<http://www.vnk.fi/vn/liston/vnk.lsp?r=41554&k=fi&old=940>]

Hallitustenvälinen konferenssi (HVK)

”Hallitustenvälinen konferenssi (HVK) on foorumi, jossa jäsenmaiden hallitukset sopivat perussopimukseen tehtävistä muutoksista ja tarkistuksista. Myös toimielinrakenteen muutokset tehdään hallitustenvälisessä konferenssissa käytyjen keskustelujen pohjalta. Euroopan unionin neuvosto päättää HVK:n avaamisesta jonkin jäsenvaltion tai komission aloitteesta. Ennen päätöstä neuvosto pyytää aiheesta Euroopan parlamentilta ja tarvittaessa myös Euroopan komissiolta lausunnon. Jäsenvaltioiden hallitusten edustajista ja komission edustajasta koostuva työryhmä vastaa konferenssin valmisteluista ja se raportoi työnsä etenemisestä yleisten asioiden neuvostolle. Varsinaiset päätökset mahdollisista muutoksista tehdään valtioiden ja hallitusten päämiesten kesken Eurooppa-neuvostossa.”

Katso myös: Euroopan unionin neuvosto, Eurooppa-neuvosto, laajentuminen, perussopimus

Lähteet: SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000h.htm#h11>]; Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita.

Harmonisoiminen

Kompetenssi-kompetenssi

”Toimivaltaan luoda uusia valtuuksia ja määritellä toimivallan jakoa on viitattu ns. kompetenssi-kompetenssin käsitteellä. Euroopan unionissa jäsenmaiden hallitukset perinteisesti määrittelevät toimivallan jakoa unionin ja jäsenmaiden välillä, eikä Euroopan unionilla ole toimivaltaa luoda itselleen uusia valtuuksia. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että valta unionin perustana olevien sopimusten muutokseen on jäsenmailla, jotka päättävät tästä yksimielisesti.”

Katso myös: Toimivalta, Primääri- / sekundäärioikeus, ratifioiminen

Lähteet: EUR-Lex – tietoa EU:n oikeudesta [http://europa.eu.int/eur-lex/fi/about/abc/abc_13.html];

Oikeusperusta (oikeudellinen perusta)

”Oikeudellinen normi, johon unionin toimivalta kulloinkin käsiteltävässä asiassa perustuu. Oikeusperusta määrää, mikä toimielin on kulloinkin oikeutettu antamaan säädösehdotuksen, mitkä toimielimet osallistuvat päätöksentekoon ja mitä säädösmenettelyä ja säädöstyyppejä kulloinkin sovelletaan. Oikeusperusta määrittääkin niin unionin ja jäsenvaltioiden kuin eri toimielimien suhdetta toimivaltakysymyksissä.

Virheelliseen oikeusperustaan perustuva säädös voidaan kumota Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa.”

Katso myös: Toimivalta, primääri- / sekundäärioikeus, Euroopan yhteisöjen tuomioistuin

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000)
Eurooppaoikeus (s. 191-192). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Perussopimus (Maastricht, Amsterdam, Nizza)

[primäärioikeus, HVK]

Perustuslaillinen sopimus

Primääri- / sekundäärioikeus

”Euroopan unionin primäärioikeudella viitataan unionin perustan luoviin jäsenmaiden välisiin sopimuksiin, joihin unionin toimivalta perustuu. Primäärioikeudelliset sopimukset on jaettavissa neljään eri ryhmään: alkuperäiset perustamissopimukset, perustamissopimuksia muuttavat sopimukset, liittymissopimukset sekä perustamissopimuksia täydentävät sopimukset. Primäärioikeuden muuttaminen on viimekädessä jäsenvaltioiden hallitusten tehtävissä ja muutokset astuvat voimaan vasta kaikkien jäsenmaiden ratifioitua ne. Liittyessään unionin jäseneksi uudet jäsenvaltiot joutuvat hyväksymään yhteisön säännösten (vrt. *acquis communautaire*).

Sekundäärioikeudella viitataan ns. johdettuun yhteisön oikeusnormistoon, jota unionin toimielimet antavat perussopimusten (vrt. primäärioikeus) mukaisten tehtäviensä toteuttamiseksi. Sekundäärioikeus muodostuu säädöksistä, eli asetuksista, direktiiveistä ja päätöksistä.”

Katso myös: Perussopimus, Euroopan unioni, ratifioiminen, kompetenssi-kompetenssi, *Acquis communautaire*, asetus, direktiivi, päätös

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000)
Eurooppaoikeus (s. 55-66). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki. SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000y.htm#y17>]

Päätös

”Päätös velvoittaa kaikilta osiltaan niitä, joille se on osoitettu. Päätöksiä voidaan osoittaa joko jäsenvaltioiden hallituksille tai yksityisille oikeussubjekteille. Päätöksillä pyritään yksittäistapauksissa täydentämään lainsäädäntöä ja niitä käytetään yleensä täydentämään asetuksilla ja direktiiveillä säädettyjä asioita.”

Katso myös: Asetus, direktiivi, Euroopan unionin neuvosto, Euroopan parlamentti

Lähteet: Euroopan komissio (1996) Eurooppa-tiedon käsikirja, Edita, Helsinki;
Eurooppa-valmistelukunta (2003) Ehdotus sopimukseksi Euroopan perustuslaista, Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, 2003; Kempainen Reijo (2000)

Suomi Euroopan Unionissa, Edita; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 79-82) . Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Ratifioiminen

"Menettely, jolla perussopimuksiin tehdyt muutokset vahvistetaan kansallisen käsittelyn pohjalta. Nykyisellään kaikki yhteisön primäärioikeuteen kohdistuvat muutokset edellyttävät niiden hyväksymistä kansallisella tasolla. Joissakin jäsenmaissa perussopimusten ratifiointi edellyttää usein myös kansanäänestystä."

Katso myös: Primääri- / sekundäärioikeus, Acquis Communautaire

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 62-63, 386-387). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Suora sovellettavuus

Toimivalta (kompetenssi)

"Euroopan unionilla on ns. siirrettyä toimivaltaa (vrt. kompetenssi), jonka jäsenmaat ovat perussopimusten nojalla sille luovuttaneet. Viimekädessä toimivallan siirto takaa EU:lle valtuudet tehdä päätöksiä ja antaa uutta lainsäädäntöä tietyissä kysymyksissä. Toimivallanjako jäsenmaiden ja Euroopan unionin välillä noudattaa ns. pilarirakennetta, joka määrittelee EU:n toimivaltaa eri politiikkalohkoilla. Kansallisella tasolla toimivallan siirto kaventaa jäsenmaiden lainsäädäntö-, budjetti-, sopimuksenteko- ja tuomiovaltaa. Euroopan unionilla on tietyissä kysymyksissä *yksinomaista toimivaltaa*, mikä tarkoittaa että vain Euroopan unioni voi käyttää lainsäädäntövaltaa kyseisessä asiassa. Joillakin politiikkalohkoilla Euroopan unioni käyttää myös *jaettua toimivaltaa* yhdessä jäsenmaiden kanssa. [*tukitoimet*]".

Katso myös:

Lähteet: SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000y.htm#y31>];
Valtioneuvosto: EU ja toimivalta
[<http://www.government.fi/vn/liston/base.lsp?r=1701&k=fi&old=723>]

6. EU:n politiikat

Yksinomainen toimivalta

Kauppapolitiikka

Suosituimmuuslauseke (MFN-periaate)

Yhteisöpreferenssi

Kilpailupolitiikka

Monopoli

Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö

Valtion tukitoimet

Rahapolitiikka

"Suunnitelmia yhteisestä talous- ja rahaliitosta on EY:n jäsenmaiden piirissä hahmoteltu jo 1970-luvun alusta saakka, mutta hanke eteni merkittävästi vasta *Euroopan valuuttajärjestelmän (EMS)* astuttua voimaan 1979. Euroopan valuuttajärjestelmä koostui yhteisestä valuuttayksiköstä (*ECU*), *valuuttakurssimekanismista (ERM)* ja rahoitus- ja luottojärjestelyistä. Varsinainen *talous- ja rahaliitto (EMU)* luotiin vuonna 1992 solmitulla sopimuksella Euroopan unionista, joka sisälsi sitovan toteuttamissuunnitelman talous- ja rahaliitosta. Talous- ja rahaliitto tähtäsi talous- ja rahapolitiikan yhdenmukaistamiseen ja sen perimmäisenä tavoitteena oli yhteisen valuutan, Euron, käyttöönotto.

Talous- ja rahaliitto toteutettiin kolmessa vaiheessa. EMUn ensimmäinen vaihe (1.7.1990-31.12.1993) tähtäsi jäsenvaltioiden pääomaliikkeiden vapauttamiseen, talouspolitiikkojen yhdenmukaistamiseen ja keskuspankkien yhteistyön lähentämiseen. EMUn toisen vaiheen (1.1.1994-31.12.1998) aikana perustettiin Euroopan rahapolitiittinen instituutti (ERI) ja sitä seurannut Euroopan keskuspankki (EKP). Talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa (1.1.1999 alkaen) Euroopan keskuspankki aloitti toimintansa ja yhteisvaluutta Euro korvasi 1.1.2002 kansallisen valuutan 12 *euroalueen* maassa."

Katso myös: Euro, Euroopan keskuspankki

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 741-747). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000t.htm#t3>].; Kemppinen Reijo (2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita

Jaettu toimivalta

Alue- ja rakennepolitiikka

Agenda 2007 (Agenda 2000)

Koheesiopolitiikka

Rakennerahasto

Euroopan sosiaalirahasto (European Social Fund)

Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahasto (EMOTR)

Euroopan aluekehitysrachasto

Koheesiorahasto

NUTS (alueluokitus)

Yhteisöaloite

Energiapolitiikka

Euroopan laajuiset verkot

Kuluttajansuoja

Liikenne

Euroopan laajuiset verkot

Open skies-sopimukset

Maatalous- ja kalastuspolitiikka

Markkinajärjestelyt

Hintajärjestelyt (interventiohintaa, kynnyshinta, tavoitehintaa)

Sisämarkkinat

Kaupan esteet

Sosiaalipolitiikka

Sosiaalipolitiikan koordinaatio

Yleishyödylliset palvelut

Ympäristöpolitiikka

Kioton sopimus

Natura

Päästökauppadirektiivi

EU:n kestävän kehityksen strategia

Vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuva alue

"Vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen perustamisen taustalla oli idea henkilöiden, tavaroiden, palveluiden ja pääomien vapaasta liikkumisesta sekä tähän liittyvien mahdollisten kielteisten seurausten kontrolloinnista. Yhteistyön oikeus- ja sisäasioissa voidaan katsoa alkaneen jossain muodossa jo 1976, jolloin yhdeksän jäsenvaltion oikeus- ja sisäministerit aloittivat yhteisen kokoontumisperinteen, johon on viitattu *Trevi-yhteistyönä*. Ensimmäisen kerran yhteistyö oikeus- ja sisäasioissa kirjattiin virallisesti Euroopan unionin perustamissopimukseen (vrt. Maastrichtin sopimus). Yhteistyötä syvennettiin vuonna 1999 voimaan astuneella Amsterdamin sopimuksella.

Amsterdamin sopimuksen nojalla osa aikaisemmin EU:n kolmannen pilarin alaan kuulunutta oikeus- ja sisäasioiden yhteistyötä siirrettiin EU:n ensimmäisen pilarin, eli ylikansallisen päätöksenteon piiriin. Amsterdamin sopimuksen yhteydessä hyväksyttiin myös ns. *Schengen säännöstö* (vrt. *Schengenin sopimus*), jonka perusteella syntyneellä *Schengen alueella* luovuttiin henkilöihin kohdistuvista sisärajatarkastuksista.

Oikeus- ja sisäasioiden alaan kuuluvaa yhteistyötä on viimeaikoina kehitetty voimakkaasti. Keskeinen yhteistyön muoto on ollut viranomaisten välinen tietojen vaihto, jota varten on kehitetty ns. Euroopan tietojärjestelmää (*EIS*, vrt. *European Information System*). Uutena instrumenttina oikeus- ja sisäasioissa on otettu käyttöön ns. *eurooppalainen pidätysmääräys*, jonka perusteella missä tahansa jäsenvaltiossa viranomaisten tekemä rikoksesta epäillyn pidätys- tai luovutus päätös voidaan panna täytäntöön muissa jäsenvaltioissa."

Katso myös: Pilarirakenne, Europol, Eurojust, henkilöiden vapaa liikkuvuus

Lähteet: Sisäasiainministeriö – oikeus- ja sisäasiat

[<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/7AF790401CC72D87C2256B80005D79C5?opendocument>]; SCADPlus Sanasto – Eurooppalainen pidätysmääräys

[<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000e.htm#ARRESTWARRANT>]; SCADPlus

Sanasto – Vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuva alue

[<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000v.htm#v2a>]; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 848-863, 873-875).;

Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.

Tukitoimet

Kehityksmaapolitiikka

Cotonoun sopimus
Euroopan kehitysyhteistyörahasto
LOME-sopimus

Koulutuspolitiikka

"Euroopan unionilla ei ole varsinaista yhteistä koulutuspolitiikkaa ja jäsenvaltiot käyttävät koulutuspolitiikan alalla ensisijaista toimivaltaa. Unionin koulutuspolitiikka painottuuakin erilaisten yhteistyömuotojen kehittämiseen, varsinaisten koulutusjärjestelyjen sisältö- ja organisointikysymysten ollessa kunkin jäsenvaltion omassa päätäntävallassa.

Maiden väliset koulutusohjelmat ovat keskeinen yhteistyön organisaatiomuoto. *Leonardo da Vinci* on ammatillisen koulutuksen ohjelma ja *Sokrates*-ohjelman alle on vastaavasti koottu yleissivistävä- ja korkeakoulutus. Sokrates ohjelman korkeakoulutusta koskevaa osaa kutsutaan *Erasmus*-ohjelmaksi, joka koskee ennen kaikkea opiskelija- ja opettajavaihtoa jäsenmaiden välillä. Euroopan unionilla on myös Firenzessä toimiva erillinen Yliopistollinen Eurooppa-instituutti (vrt. European University Institute), joka tarjoaa tohtorikoulutusta historian ja kulttuurintutkimuksen, taloustieteen, oikeustieteen sekä yhteiskuntatieteiden aloilla.

Tutkintojen ja opintovaatimusten yhdenmukaistaminen eri jäsenmaiden kesken on noussut keskeiseksi koulutuspoliittiseksi teemaksi. Eurooppalaisten korkeakoulututkintojen harmonisointiin tähtäävä *Bolognan prosessi* pyrkii yhdenmukaisuuteen mm. tutkintorakenteiden ja opintojen mitoitusjärjestelmien osalta."

Katso myös: Toimivalta

Lähteet: Euroopan unioni "Koulutus ja nuoriso"

[<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/s19000.htm>]; Opetusministeriö "Yliopistokoulutus – Bolognan prosessi"

[<http://www.minedu.fi/opm/koulutus/yliopistokoulutus/bolognaprosessi.html>]; Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000) Eurooppaoikeus (s. 685-687).

Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; European University Institute "About the EUI" [<http://www.iue.it/About/>]

Kulttuuripolitiikka

Teollisuuspolitiikka

Tutkimus (ja innovaatiopolitiikka)

Eurooppalainen tutkimusalue
Puiteohjelma

Työllisyyspolitiikka

Urheilupolitiikka

Muut

Talouspolitiikan koordinaatio

Lissabonin strategia

Konvergenssikriteerit
Vakaus- ja kasvusopimus
Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka
Yhteinen kanta
Yhteinen strategia
Yhteinen toiminta
Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka
Kriinhallintatehtävät (Petersbergin tehtävät)
Puolustusmateriaalivirasto
Puolustusydin
Solidaarisuuslauseke (yhteisvastuulauseke)
Turvatakuut
WEU
Yhteinen puolustus

7. Muuttuva EU

Hallitustenvälisyys
Integraation syveneminen

Jäseneksi liittyminen

"Euroopan unionin jäseneksi haluavat maat hakeutuvat *jäsenyysneuvotteluihin* jättämällä unionille oman *jäsenhakemuksensa*. Jäsenyysneuvotteluissa pyritään kartoittamaan kunkin jäseneksi hakevan valtion kansalliset erityispiirteet ja niistä aiheutuvat siirtymäsäännöt ja poikkeukset sekä jäsenyyden perussopimukseen vaatimat muutokset. Varsinaisen *liittymissopimuksen* myötä kukin jäsenmaa sitoutuu luovuttamaan osan toimivallastaan unionille. Liittyessään Euroopan unioniin, uusi jäsenvaltio sitoutuu hyväksymään *yhteisön säännösten* (vrt. *acquis communautaire*). Myös *unionista eroaminen* on mahdollista kullekin jäsenmaalle. Se edellyttäisi unionin jäsenmaiden yksimielistä päätöstä ja perussopimusten muuttamista vaadittavilta osin. Käytännössä yksikään jäsenmaa ei ole eronnut Euroopan unionista. Vain Tanskan autonomisena alueena Euroopan yhteisöön liitetty Grönlanti on eronnut EY:stä."

Katso myös: Laajentuminen, Euroopan unioni, Euroopan yhteisö

Lähteet: Joutsamo Kari, Aalto Pekka, Kaila Heidi & Maunu Antti (2000)
Eurooppaoikeus (s. 61). Lakimiesliiton Kustannus Oyj, Helsinki.; Kemppinen Reijo
(2000) Suomi Euroopan Unionissa, Edita.

Laajentuminen

"Laajentumisella tarkoitetaan uusien jäsenmaiden liittymistä Euroopan unioniin. Alkuperäisten Euroopan hiili- ja teräsyhteisön jäsenmaiden, ns. kuutosmaiden, ohelle on liittynyt uusia jäseniä eri vaiheissa. Vuonna 1973 jäseniksi liittyivät Irlanti, Iso-Britannia ja Tanska. Kreikka liittyi jäseneksi vuonna 1981 ja Espanja ja Portugali vuonna 1986. Vuoden 1995 laajentumiskierroksella uusina jäseninä unioniin liittyivät Itävalta, Ruotsi ja Suomi.

Euroopan unionin historian suurimmassa laajentumisessa 1.5.2004 unionin jäseniksi liittyvät Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Slovakia, Slovenia, Tshekki, Unkari ja Viro. Tämä asettaa myös paineita perussopimusten tarkistamiselle, ennen kaikkea unionin institutionaalisen rakenteen osalta. Tätä koskevat perussopimusten muutokset ovatkin olleet mm. Nizzan sopimusta edeltäneen hallitustenvälisen konferenssin agendassa. Jäsenyyskeskusteluja on käyty myös Bulgarian, Romanian ja Turkin kanssa. Neuvotteluissa Bulgarian ja Romanian on liittymisen tavoiteaikatauluksi esitetty vuotta 2007. Turkin jäsenyysneuvotteluiden mahdollista aloittamista arvioidaan vielä vuoden 2004 aikana.”

Katso myös: Jäseneksi liittyminen, hallitustenvälinen konferenssi, perussopimus

Lähteet: SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000l.htm#l2>]; SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000h.htm#h1>]

Liittovaltiokehitys (vrt. federalismi)

Monen nopeuden Eurooppa

Phare

Euroopan unionin 1989 käynnistämä Phare-ohjelma (vrt. Pologne-Hongrie: assistance à la restructuration des économies) on Keski- ja Itä-Euroopan maille (mukaan lukien Baltian maat) suunnattu avustushjelma. Nykyisen Phare-ohjelman pääpaino on EU-jäsenehdokasmaiden avustamisessa EU-jäsenyysvalmisteluissa.

Katso myös: Tacis, pohjoinen ulottuvuus, laajentuminen

Lähteet: Euroopan komissio ”Europa – Enlargement: The Phare Programme” [<http://europa.eu.int/comm/enlargement/pas/phare/>]

Pohjoinen ulottuvuus

Tacis

Euroopan unionin 1991 käynnistämä Tacis-ohjelma (vrt. Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States and Mongolia) on entisen Neuvostoliiton maiden alueelle suunnattu apuohjelma. Tacis-ohjelma on painottunut teknisen avun tarjoamiseen, mikä on tähdännyt kohdemaiden transitio-prosessin nopeuttamiseen.

Katso myös: Phare, pohjoinen ulottuvuus

Lähteet: Euroopan komissio ”The Northern Dimension – Overview” [http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/index.htm]; Euroopan komissio ”The EU's relations with Eastern Europe & Central Asia – Tacis, Overview” [http://europa.eu.int/comm/external_relations/ceeca/tacis/index.htm]

Tiiviimpi yhteistyö (vrt. joustava integraatio)

”Amsterdamin ja Nizzan sopimuksilla virallistettiin puitteet ns. joustavalle integraatiolle, mikä tarkoittaa sitä, että ryhmä jäsenmaita voi halutessaan tehdä tietyllä politiikkalohkolla tiiviimpää yhteistyötä kuin mitä unionin perussopimuksissa edellytetään. Esimerkkinä tiiviimmästä yhteistyöstä voidaan mainita mm. Schengenin

sopimus, joka on syntynyt yksittäisten jäsenmaiden aloitteesta varsinaisten perussopimusten ulkopuolella.

Tiiviimpi yhteistyö edellyttää tiettyjen reunaehtojen täyttymistä. Tiiviimpää yhteistyötä voidaan hyödyntää välineenä vain niillä politiikkalohkoilla, jotka eivät kuulu unionin yksinomaisen toimivallan piiriin. Lisäksi sen on oltava linjassa unionin tavoitteiden sekä perussopimusten ja yhteisön säännösten periaatteiden kanssa. Lisäksi tiiviimpi yhteistyö edellyttää vähintään kahdeksan valtion mukanaoloa sekä mahdollisuutta muiden valtioiden myöhemmälle mukaantulolle. Yksittäisellä jäsenvaltiolla on mahdollisuus vastustaa tiiviimpää yhteistyötä, mikäli se on merkittävästi ristiriidassa sen kansallisten intressien kanssa, mutta viimekädessä riitatapauksissa päätös tiiviimmän yhteistyön aloittamisesta jää Euroopan unionin neuvoston päätettäväksi.”

Katso myös: Ydin-Eurooppa

Lähteet: SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000t.htm#t7a>]

Wider Europe

Ydin-Eurooppa

”Unionin piirissä on käyty keskustelua jäsenmaiden mahdollisuudesta syventää omasta aloitteestaan yhteistoimintaa yli unionin perussopimusten edellyttämän asteen. Tähän halukkaiden jäsenmaiden joukkoon on viitattu käsitteellä Ydin-Eurooppa. Keskustelun taustalla on pitkälti ajatus jäsenmaiden kasvavan lukumäärän vaikutuksista integraation syvyyteen ja ennen kaikkea nopeuteen. Ydin-Euroopan käsite on osin kiistanalainen, koska sen on pelätty luovan uusia jakolinjoja jäsenmaiden välille. Amsterdamin ja Nizzan sopimuksilla luotiin mahdollisuus ns. joustavalle integraatiolle, jonka puitteissa jäsenmaat voivat tietyin ehdoin harjoittaa tiiviimpää yhteistyötä.”

Katso myös: Tiiviimpi yhteistyö

Lähteet: SCADPlus Sanasto [<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fi/cig/g4000y.htm#y1>]; Weidenfeld & Wessels (2002) Europa von A bis Z (ed.) Bundeszentrale für Politische Bildung, Bonn.

Yhteisöllisyys

8. Käsite-index